

L'Alt Empordà revisitat

Text > JORDI ARBONÈS, NIF

Tenim la sort que s'hagi reeditat l'obra *Els pobles de l'Alt Empordà*, de l'escriptora Montserrat Vayreda (Lladó, 1924 - Figueres, 2006). Ens sorprèn seguir l'enginy, el talent i la curiositat de l'autora, que, plana a plana, endinsa el lector en un viatge que conté molts descobriments i enigmes. D'entrada, és agraït contemplar com utilitza l'espai, el ritme i el temps d'observació que considera oportú a l'hora de parlar de cada població. Sense presses ni cortines pactades. Encomana el gust d'anar a peu, d'aturar-se i badar. Això implica que vagi de la panoràmica al detall, dels carrers senzills als edificis importants, mantenint el discurs d'una mirada sàvia, i, sobretot, informada. Els paisatges empordanesos són bonics però allò que els converteix en sublimes, en la seva delicadesa o salvatgia, és la força literària de Vayreda, amb un domini de la llegua que projecta noves percepcions de llocs tan coneguts com Cadaqués, o que descobreix llogarets com l'Estrada o Carbonils. Gràcies a ella, que va escriure els textos entre el 1978 i el 1990, ara tenim a l'abast un retrat definitiu de l'Alt Empordà. Anava amunt i avall amb un dos cavalls per una terra que cada dia canviava, es transformava i en molts d'aspectes desapareixia. L'ordre de l'escriptura ajuda a recuperar-la, a uns perquè l'han conegut i a uns altres perquè han gosat imaginar-se el mite empordanès. En els textos, editats en dos

volums per Edicions Vitel·la, hi descobrim personatges de diferent calatge i condició: inventors, ferrers, poetes, pintors i astrònoms, alguns coneguts i altres oblidats. El recorregut és immens i detallat, fixat amb l'ansia i el goig de la contemplació. L'escriptora transmet al lector, en cada poble, carrer o raconada, el gust per la bellesa. Una bellesa que creix a mesura que el llibre avança, que no s'esgota, sinó que es multiplica d'una manera fenomenal. Així, entre les descripcions hi sorgeixen, com esculls al mar, poemes, llegendes i il·lustracions delicades, dibuixades pels amics de l'autora, que completen el llarg viatge. El recorregut per la totalitat de l'Alt Empordà comporta que l'escriptora, amb vivesa i precisió lingüística, ens ofereixi una amable i inacabable fecunditat literària. Paga la pena seguir-la per entendre què és l'Alt Empordà i, també, per recuperar un munt de traços geogràfics del que havia estat. *Els pobles de l'Alt Empordà* compleix diferents objectius; per una banda, acull una acurada mirada històrica, paisatgística, arquitectònica i social que proposa un àlbum testimonial, i, per l'altra (i potser el millor), el tremp de l'estil de Vayreda converteix l'obra en una narració acurada, plena de sentiments, les alegries i les tristeses que provoquen els passos i les dreteres del camí. Instal·lar-se sense pressa en l'escriptura de Montserrat Vayreda és una gran satisfacció.

es van descrivint en la novel·la de Balta Navarro. Per reblar el clau, a mitja narració apareix un periodista d'*El Caso* (un setmanari de poca tirada), que acaba essent un personatge clau per al desenllaç d'aquest relat vibrant. La novel·la, a través de les històries quotidianes de tres generacions reals i fictícies, posa fi a un misteri de dècades.

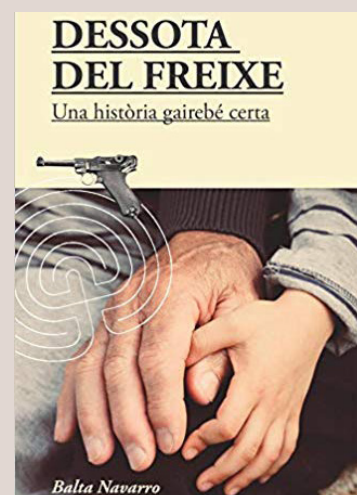
Dessota del freixe és, tal com proclama el subtítol, «una història gairebé certa», amb un alt component autobiogràfic. I si en realitat no té aquest component, el narrador fa un exercici literari excels per donar-li gran versemblança biogràfica, tot i que, sobre-

tot al principi, el lector es pot perdre amb les relacions familiars i veïnals que s'hi narren. En aquest sentit, estaria bé incloure un arbre genealògic en una futura edició.

El més destacable és el retrat fidedigne que es fa de la postguerra en pobles com Santa Pau, així com de la vida a pagès, que l'autor descriu amb dolça melangia i enyor i que, per cert, coincideix amb narracions gairebé calcades de petits pobles de la Selva interior. La novel·la aconsegueix, doncs, una barreja equilibrada de misteri, història i tendresa que no deixarà indiferent: una novel·la costumista d'avantguarda.

VAYREDA, Montserrat. *Els pobles de l'Alt Empordà*. Bellcaire d'Empordà: Edicions Vitel·la, 2018. 2 vol. 1.285 p.

NAVARRO SANTA EULÀLIA, Balta. *Dessota del freixe: Una història gairebé certa*. [S. l.:] Amazon, 2018. 434 p.